

Den ondartede Lungesyges Forekomst i Danmark 1880—81.

Foredrag af Professor Bagge i det kgl. Landhusholdningselskab
den 23de November.

Den ondartede Lungesyge hos Dyr har 2 Gange før været Gjenstand for Foredrag her i Selskabet; de ifjor og iaar fremkomne Udbrud af denne Sygdom frembyde dog saa stor Interesse, at jeg ikke har taget i Betænkning at meddele nogle nærmere Oplysninger om dem. Det var 17 Aar siden, at Sygdom var her i Landet (1863 paa Bisbyhedegaard), da den paany viste sig her i 1880 i Fyen og senere atter har vist sig 2 Gange. Forinden jeg nærmere omtaler disse Udbrud, skal jeg give nogle korte Bemærkninger om denne ondartede Sygdoms Kjendetegn og Forløb. Den be-roer paa en langsomt forløbende Betændelse i Vinderæbet mellem Lungens Lapper og særlig af de der liggende Hymfekar, og den opstaaer, efter hvad der nu almindlig antages, kun ved Smitte og aldrig ved nogen Selvbudvikling. Der hengaaer nogle Dage indtil flere Uger, fra det Øjeblik at Smitten er trængt ind i Lungerne ved Aandedraget, indtil der begynder at vise sig synlige Forandringer i Lungerne, ligesom der kan hengaa lang Tid, indtil 3 Maanedes, inden det angrebne Dyr viser noget Sygdomstegn, og i Begyndelsen ere disse ofte meget ubetydelige og usikre, saa at selv den Sagkyndige af disse

ikke kan diagnostisere den ondartede Lungesyges Tilstedeværelse, da de ikke afvige fra Tegnene ved andre kroniske Sygdomme i Lungerne (navnlig Tuberkler i disse); der kan saaledes ofte hengaa lang Tid, inden Sygdommens sande Natur erkjendes. Først naar den har naaet en højere Grad eller en større Udbredning, saa at der flutter sig Feber hertil og betydelige Aandedrætsbesværligheder, en kraftesløs Hoste, hyppigt og besværligt Aandedrag, hyppig Puls og forhøjet Legemstemperatur o. s. fr., vil dens Diagnose blive sikker, hvortil navnlig en stetoskopisk Undersøgelse af Brystet væsentlig vil bidrage. Men er Sygdommen vanskelig at kjende af dens Sygdomstegn, vil en Undersøgelse af de døde Dyrs Lunger selv tidlig i Sygdommen give et sikkert Holdpunkt. Man finder nemlig i Lungerne saadanne Forandringer, som af alle Veterinærer, der have haft Lejlighed til at lære Sygdommen nøjere at kjende, ansees for karakteristiske og ikke kunne forveksles med Forandringer i Lungerne ved andre Sygdomme. Gjennemskæres Lungen, vil man finde et eller flere Partier i denne i lidt mindre eller større Omfang af et marmoreret Udseende. Det Bindevæv, som forener Lungelapperne, og som i sund Tilstand er overordentlig tyndt, bliver nemlig opfyldt med en gulig, tyndflydende Væske, der gjør, at det faaer en Bredde af flere Linier, medens Lungelapperne, der sammenpreskes ved den i Bindevævet udsvedte Vædste, antage en mørkerød Farve, som Følge af en Overfyldning med Blod. Luften bliver udpresset, det syge Parti knitrer derfor ikke ved Gjennemskæring og synker til Bunds, naar det kastes i Vand, medens de sunde Lungedele flyde ovenpaa. I det betændte Bindevæv sees almindelig de lymfatiske Kar stærkt udvidede og paa enkelte Steder dannende Sække af indtil en Kastanies Størrelse, fyldte med en gulig, geleagtig Væske. Har Betændelsen, som almindelig begynder fra et Centrum inde i Lungemassen og derfra breder sig til alle Sider, naaet Overfladen af Lungen, bliver Brysthinden, som beklæder Lungen, ligeledes betændt, og der kommer en Udsvedning saavel paa den indre

Side af denne, der vender imod Lungen, som paa den ydre Side, her bestaaende dels af Bædske dels af mere plastisk Bestaaffenhed, der kan være saa betydelig, at Brysthinden kan fyldes med en stor Mængde deraf, ligesom Lungerne kunne vore fast til Brystvæggen. Det kan nu hændes, at Betændelsen standser i dette første Stadium af Sygdommen, saa at der igjen skeer en delvis Opsugning af den udsvedte Bædske, og at de blodfyldte og sammenpressede Lungelapper tildels igjen blive tjenlige for Respirationen. I Almindelighed gaaer Betændelsen videre, i Bindevævet mellem Lapperne kommer der en plastisk Udsvedning, der efterhaanden omdannes til et hvidligt Bindevæv ofte af en temmelig fast Konsistens; Blodaarerne blive udvidede og findes fyldte med koaguleret Blod; der skeer Bristning af de smaa Kar i Lungelapperne, og i disse sees mere eller mindre betydelige Blodudtrædninger; Betændelsen bliver ved at brede sig, og i det først angrebne Parti begynde de røde Lungelapper at afbleges, saa at de faa en mere smudsig, graalig Farve, medens de ydre, sidst angrebne Dele af Lungen have Lungelapperne store og røde. Der kan paa dette Trin ske en Standsnings af Betændelsen; Lungen bliver vel ikke igjen istand til at aande; men Dyret kan leve og igjen komme til sit forrige Huld og Kræfter. Stiger Sygdommen til den højeste Grad, ville de Dele af Lungen, som ere stærkest betændte, altsaa i Reglen det midterste Parti, blive angrebne af Brand, idet Ernæringen standser ved en fuldstændig Tilstopning af de ernærende Kar; Delene blive graalige, opløses og henfalde til en smudsig, graalig, blød Masse, i hvilken der ikke mere kan opdages Spor af Vævenes Organisation. Et saadant Parti af Lungen (Sekvester) løsnes fra de omgivende levende Dele, det indkapsles undertiden, eller, idet Delene blive mere opløste og flydende, ophoftes en Del deraf, og der dannes snart en Hule (Kaverne) i Lungen. Størrelsen af saadanne blødgjorte og henfaldende Dele af Lungen kan være meget ubetydelig, men kan ogsaa stige til en knyttet Haands og selv til et Barnehoveds

Størrelse. I Reglen vil Dyret dø, naar Sygdommen antager en saadan Udstrækning, eller i ethvert Tilfælde bliver det usfelt og affældigt og vil vanskelig kunne fædes.

Man vil i Reglen finde de forskjellige Stadier i Betændelsen repræsenterede i den syge Lunge; inderst Brand med mere eller mindre Spor til det marmorerede Udseende, udenom dette Lungelapperne afblegede og det interlobulære Bindevæv opfyldt med en geleagtig Udsvævning; selvfølgelig kunne de ældre Forandringer i Lungerne mangle, og man forefinder kun de mere friske, naar Dyret dræbes eller døer, inden Sygdommen er rykket saa vidt frem.

Naar den ondartede Lungesyge trænger ind i en Bvægsbesætning, vil man finde, at en Del angribes heftig, en Del let og en Del tilshneladende slet ikke. Under gunstige Forhold forbliver en stor Del af Besætningen tilshneladende sund, og af de syge Dyr døer næppe Halvdelen; under uheldige Forhold optræder Sygdommen mere ondartet, og mere end Halvdelen kan gaa til Grunde. I saa Henseende spiller Dyrenes Konstitution og Foderstand, Vejrlighedsforhold f. Ex.: stærk Varme, daarlige Stalde, Foderets Bestaaffenhed (Værmestalde) en stor Rolle. Kraftig Fodring fremsthynder ofte Sygdommens Forløb, hvorimod knap Fodring og Græs-fodring gjør den mindre farlig. Efter alle i den nyere Tid gjorte Jagttagelser opstaaer Lungesygen kun ved Smitte, og Smittestoffet er allerede tilstede i Begyndelsen af Sygdommen; men er langt fra saa stærkt som senere hen, og det kan holde sig i lang Tid (indtil $\frac{1}{2}$ Aar) hos Dyr, efter at disse ere tilshneladende helbredede. Den sædvanlige Maade, hvorpaa Sygdommen kommer ind i en Besætning, er den, at der indsættes i denne Individier, som have overstaaet Sygdommen, og som tilshneladende vise sig sunde, men dog kunne smitte som Følge af de Forandringer, som endnu findes i Lungerne. Smittestoffet kommer nemlig fra de syge Lunger ved Udaandingen og føres ved Indaandingen af Dyr, som staa i Nærheden af de syge, ind i Lungerne, og jo mere den udaandede

Luft er svanger med Smittestoffet, desto sikrere vil den overføre Smitten; derfor skeer dette mest i Stalde, hvorimod Smitte, naar Kvæget staaer paa Græs, er langt sjældnere, og i det Hele under alle Forhold, hvor Smittestoffet fortyndes stærkt i Luften, inden det optages af Dyrene. Derfor vil Smitten lettere overføres i lumre, slet ventilerede Stalde, hvor der er flere syge Dyr, end i godt ventilerede Stalde, hvor der kun findes et enkelt sygt Dyr. Der kan derfor godt hengaa lang Tid, inden Sygdommen viser sig i en Besætning, uagtet den har været udsat for Smitte, og der kan i en Besætning forekomme nogle enkelte Sygdomstilfælde, og dermed kan Sygdommen ophøre, hvorpaa der ikke habes faa Exempler. Smittes Overførelse ad indirekte Vej, ved at den skulde hænge i Klæder, er vist overordentlig sjælden; udluftes vedkommende Person noget, inden han, efter at have været i en Stald med syge, kommer ind i en Stald med sunde Dyr, er der næppe nogen Sandsynlighed for, at han kan medbringe Smitte.

Affald fra de Syge, ligesom Kjød og Huder, ville, naar de ere tilbørlig affølede, ogsaa kun vanskeligt kunne være Bærere for Smitte. Trods disse Erfaringer sees det dog, at Smitten ofte paa en Maade, som ikke kan estervises, kan bane sig Vej ind i Besætninger og navnlig i Lande, hvor den ikke har viist sig før eller i længere Tid, og i saadanne Tilfælde er man tilbøjelig til at tro, at det skeer ad de sædvanlige Handelsveje ved Kvæg, som paa Bejen bliver smittet ved at være sammen med sygt Kvæg i Rejsestalde, paa Jernbaner; thi som anført kan dette, skjøndt tilshneladende sundt, dog være Bærer for Smitte.

Naar man, støttet til ovenstaaende korte Bemærkninger om den ondartede Lungesyges Natur og Udbredelse, vil betragte dens Forekomst her i Landet i den sidste Tid, vil man finde, at denne svarer til, hvad der er bekjendt om Sygdommen saavel fra de tidligere Udbrud her i Landet som fra dens Forekomst og Omsiggriben i andre Lande.

Sygdommen viste sig i Foraaret 1880 i Thyen og op-

dagedes ved, at der den 2den April døde en Stud paa den af Sukkerfabrikken i Odense forpagtede Ejendom Dalumgaard. Ved Obduktionen fandt Dyrlægen umistjendelige Tegne paa, at den havde lidt af den ondartede Lungesygge; der blev derfor endnu dræbt en Stud den 4de April, og da denne ogsaa viste $\frac{2}{3}$ af den højre Lunge forandret paa den for hin Sygdom ejendommelige Maade, blev Veterinærphysikus tilkaldt, der erklærede sig enig i den stillede Diagnose, og ved Undersøgelsen af Besætningen, der oprindeligt bestod af 62 Stude, fandtes 6 Stykker, som frembød Symptomer, der gjorde dem mistænkelige for at lide af samme Sygdom. Paa Gaarden fandtes i en særstilt Stald 15 Køer, tilhørende Ejeren af Gaarden. Sukkerfabrikken havde desuden paa dens Ejendom Højstrup i Bolbro 49 Kreaturer, paa Fabrikken 6 Stude, paa Bolbrogaarden 9 Stude og paa Nonnebakken 15 Stude; de fodredes alle med Røeffald, der ogsaa hentedes fra Fabrikken til flere andre Besætninger i Omegnen. Samtlige Besætninger bleve satte under offentligt Tilsyn. Besætningerne paa Dalumgaard og Nonnebakken bestode udelukkende af svenske Stude, indkjøbte i Sverrig til forskjellige Tider; de sidst indkomne vare kjøbt i Marts 1880. Da endnu 2 Stude paa Dalumgaard viste mistænkelige Sygdomstilsælde, og da de ved at dræbes den 9de April fandtes lidende af Lungesygge, blev det bestemt at nedslaa Besætningen, hvilket skete den 14—20 April, og ved Obduktionen fandtes 14 Stykker angrebne af Lungesygge, hvoraf 4 dog kun i ringe Grad. Herefter blev det ogsaa bestemt at nedslaa de 15 Kreaturer tilhørende Proprietær Andersen, som fandtes paa Dalumgaard; men ved Undersøgelsen fandtes de frie for Sygdommen. Da en Kø i Besætningen paa Højstrup-Gaarden viste sig syg, blev den dræbt den 12te April, og ved Obduktionen fandtes den at lide af ondartet Lungesygge, idet Lungerne frembød de ejendommelige Forandringer, og da der endnu fandtes 6 Stykker, som viste mistænkelige Sygdomstegn, blev Besætningen nedslaaet, og af 40 dræbte Kreaturer viste 3 Tegne til Lungesygge. Paa Bol-

brogaarden, hvor der henstod 9 Stude, der viste sig tilshyneladende funde, foruden 11 Stykker tilhørende en Slagter i Odense, blev det paa Grund af det smittefarlige Samkvem, der havde fundet Sted, vedtaget at slagte de 9 Stude den 29de April; de befandtes alle funde ligesom de andre, der senere slagtedes i Maj og Juni Maaned for Ejerens Regning. Studedefætningen paa Nonnebakken (15 Stkr.) og Sukkerkoageriet (6 Stkr.) blev efter Ejerens Dnske og for hans Regning nedflaaet den 14—15 Juni, men ved Obduktionen fandtes ikke Spor til Lungesyge. Alle de ved Lov paabudte Foranstaltninger imod Smittens Udbredelse bleve selvfølgelig iværksatte, og flere Befætninger, til hvilke Smitten muligen kunde være udbredt, bleve satte under offentlig Tilsyn; men der viste sig senere ikke nogen Lungesyge. Et Udførselsforbud af Kvæg fra Thyen blev hævet i Juli Maaned. Taxationssummen for samtlige for Fabrikken nedslagne Kreaturer 122 Stykker androg 32,275 Kr. heraf 3,369 for angrebne Dyr og 28,906 for ikke angrebne.

I Holbæk By udbrod Lungesygen i December 1880. I en Brænderistald viste endel svenske Stude sig syge; omtrent 3 Uger forud vare de ankomne fra Sverrig, indkjøbte i et Antal af 20 Stykker paa Brigstad den 12te November. Den 6te December tilkaldtes Dyrlægen; de havde lidt meget paa Rejsen og vilde ikke drikke Varme; de havde faaet daarlig, muggen Halm og havde nu Diarrhe; men da de tillige havde vist Sygdomstegn, som kunde gjøre dem mistænkelige for at lide af ondartet Lungesyge, nemlig heftig Feber med betydelig Andedrætsbesværlighed, en mat Perkusjon og uhorlig Respiration paa store Partier af Lungerne, med Hoste osv., lod han med Politiets Tilladelse 1 af de Syge slagte den 10de December. Ved Obduktionen fandtes Lungerne paa begge Sider i stor Udstrækning fastvoxede til Brystvæggen. Ved Gjennemskæring af Lungerne paa forskellige Steder, fandtes Vindevævet omkring Lungelapperne infiltreret med en seig, gulagtig Vædske og omslattede som gulhvvide Striber de mørkerøde Lungelapper. Da Mistanken herved bestyrkedes, blev endnu en anden Stud

nedslagen; hos den fandtes hist og her i begge Lunger angrebne Partier, navnlig i Lungernes nederste og bageste Del; Snitfladen viste et marmoreret Udseende. Hos begge Dyrene fandtes i de angrebne Lungepartier enkelte ligesom affarvede Pletter, fra hvilke Forandringen af Lungevævet syntes at være udgaaet. Herefter erklærede Dyrlægen det for sandsynligt, at Sygdommen var den ondartede Lungesyge, og der blev den 10de December dekretet offentligt Tilsyn med Besætningen, som bestod af 22 Stude foruden de 2 slagtede, samt 5 Kvier, tilhørende Kreaturhandler Kristensen, og 13 Kvier, tilhørende Ejeren af Brænderiet, Kjøbmand Nissen. Af Studene vare 20 svenske og 4 jydsk. Ligeledes fattes Besætningen i en Stald i Holbæk bestaaende af 6 Stykker, der ogsaa tilhørte Hr. Kristensen, blandt hvilke 1 svensk Stud, der syg var flyttet fra Brænderistalden, under offentligt Tilsyn. Efter en Undersøgelse af de syge Lunger paa Veterinær- og Landbohøjskolen den 11te December, bleve Forholdene det 12te December undersøgte paa Stedet af den konstituerede Veterinær-fysikus; den syge Stud, som var flyttet til Kristensens Stald, blev først dræbt; og ved Undersøgelsen fandtes den at lide af Tuberkulose; men der var intet Spor til ondartet Lungesyge. Dernæst dræbtes den Stud i Nissens Stald, som viste sig mest angreben. Ved Sektionen fandtes der et Parti i højre Lunge, omtrent 3 Tommer i Diameter, hvor Lungevævet var fortættet, og det ligeledes fortættede Bindevæv paa enkelte Steder ligesom seneagtigt, paa andre Steder fyldt med en gulig, geleagtig Masse, paa enkelte Steder Hulheder af en Røds Størrelse, fyldte med en lignende Masse. Lungesygens Tilstedeværelse blev herefter yderligere konstateret, og efter Bemyndigelse af Indenrigsministeriet bleve de svenske Stude herefter nedslagne den 14de og 15de December. Ved Sektionen viste 2 Stude sig lidende af ondartet Lungesyge, hos den ene fandtes i forreste Lap af den venstre Lunge et Parti af en knyttet Haands Størrelse temmelig fast med betændt Lungevæv, og det interlobulære Bindevæv stærkt infiltreret med

gulig Bædsfle og en gelcagtig, gulig Masse, i hvilken der fandtes flere Hulheder af en lille Nøds Størrelse. Fortil i den højre Lunge fandtes et Parti af en Barnehaands Størrelse, som var forandret paa den samme Maade.

Hos den anden Stud, der hidtil havde viist sig fund med Undtagelse af lidt Høste, fandtes i den bageste Del af den højre Lunge ned imod Randen 2 mindre Partier med karakteristiske Forandringer som ved den ondartede Lungesyge, nemlig Lungelapperne rødlig og lufttomme og det interlobulære Bindevæv Sædet for en Udsvedning af en gulig, plastisk Masse, der frembød paa Snitfladen et guligt Træmmeværk af 3—4 Liniers Brede. Midtvejs i Lungen fandtes et Parti af en knyttet Haands Størrelse forandret paa samme Maade, dog var Sygdomsprocessen her lidt mere fremskreden, med en begyndende Affarvning og Henfalden af Vævene i Midten. Fortil henimod Midten var Lungen fastvojet til Brystvæggen, og i Lungen paa dette Sted fandtes et lille Parti forandret paa samme karakteristiske Maade. I venstre Lunge fandtes i den nederste Rand i et Stykke af omtrent 3 Tommers Udstrækning Lungevævet forandret paa lignende Maade.

Sygdommens Diagnose var efter Sektionen af disse 2 Stude fuldkommen sikker, og den Tbiol, der kunde være i saa Henseende efter Drabet af de 2 første Stude, maatte bortfalde; hos disse havde Sygdommen nemlig været i sin Begyndelse. Af de dræbte 20 svenske Stude havde saaledes de 5 viist Tegn til Lungesyge, 6 havde havt Tuberkler, og 9 vare sunde.

Efter Ministeriets Bestemmelse bleve dernæst de i Nisfens Stald henstaaende 22 og i Kristensens Stald henstaaende 5 Køer dræbte efter lovlig Taxation, og Nedslagningen var fuldført den 19de December. Taxationssummen udgjorde for Kristensens Vedkommende 5188 Kr. 33 Ore og for Nisfens Vedkommende 1859 Kr.

En Tyr, som havde havt Samkvem med de svenske Stude, og som havde staaet i Nykjøbing, blev ligeledes dræbt den 29de December, og en Tyr og en Ko, der ligeledes havde havt

smittefarligt Samkvem og vare opstaldede paa Kristensens Gaard i Taastrup, bleve ogsaa dræbte, men befandtes alle funde.

Besætningen paa Nyvangsgaarden og lille Frydendal bleve satte under offentligt Tilsyn, da de havde haft smittefarligt Samkvem; men der viste sig her ikke nogen Sygdom.

Det tredie Sted, hvor Sygdommen har viist sig, er i Kjøbenhavn paa Vesterbrogade 35 hos Kreaturhandler Larsen, i hvis Besætning 2 Køer efter i nogle Uger at have været syge, bleve slagtede den 28de Februar 1881, og ved Obduktionen viste de sig at lide af ondartet Lungesyge i det første Stadium af denne Sygdom. Fra denne Stald var der i Februar Maaned solgt 51 Kreaturer til 27 forskjellige Steder, dels i Kjøbenhavn dels til Landet, navnlig i Kjøbenhavns Amt, enkelte Steder til større Besætninger. Det var næsten udelukkende svenske Kreaturer, som i Februar Maaned vare komne fra Sverrig, og der henstod den Dag, da Lungesygens Tilstedeværelse blev opdaget, i Larsens Stalde 15 Kreaturer, nemlig i den Stald, hvor de 2 Syge havde været opstaldede, 5 Stykker, hvilke saaledes havde været udsatte for Smitte fra de syge Dyr. I den anden Stald fandtes 10 Køer, som den 25de Februar vare komne fra Sverrig og altsaa ikke direkte havde haft nogen Forbindelse med de Syge. Af de Køer, som forinden vare solgte fra Stedet, var der 5 svenske Køer, som i Begyndelsen af Februar vare solgte til Aagesholm paa Kjøbenhavns Amt. Den ene af dem havde allerede viist sig syg, kort efter at den var kommen hertil; da den stadig blev mere og mere syg, blev Dyrlægen kaldt den 14de Februar. Den havde da Feber, ringe Udelyst, hyppig Hoste og Aandedrætsbesværighed samt auskultatoriske Tegn paa, at den højre Lunge var angreben. Den 26de blev den affondret fra de andre Køer, og den døde Natten mellem den 3die og 4de Marts. Den blev obduceret den 6te Marts; Lungerne vare stærkt overfyldte med mørkt, opløst Blod; paa Overfladen af den højre Lunge, især paa Midten, var denne belagt

med et flere linier tykt Exsudat, der klæbede fast til Brysthinden. Ved at gennemskære Lungen fandtes hele det nederste Parti forandret paa den for den ondartede Lungesyge karakteristiske Maade. Den knitrende ikke ved Gjennemskæring, Snitfladen havde det ejendommelige marmorerede Udseende, idet Lungelapperne vare mørkerøde, i Midten allerede noget affarvede, med et dels gelatinøst, dels fastere Exsudat i det interlobulære Bindevæv; Bronkiegrenene vare opfyldte med en blodig, ildestinkende, slimet Vædske. Den nederste Rand af den venstre Lunge var angreben paa samme Maade, men i en ringere Grad. Der var herefter ingen Tvivl om, at den havde lidt af den ondartede Lungesyge.

3 Stalden havde den staaet sammen i et Hjørne med de 4 andre samtidig til Stedet ankomne Køer, af hvilke de 2 begyndte at vise sig mindre raske. Da den døde Ko, som er kjøbt den 1ste Februar, og kun 1 Dag havde staaet i Larsens Stald, inden den den 3die kom til Aagesholm, allerede havde begyndt at vise sig syg, nogle Dage efter at den var kommen dertil, er det højest sandsynligt, at den har været smittet, medens den var i Sverrig, og det er maaske den, der har bragt Sygdommen til Larsens Stald. Mistanken i saa Henseende kan maaske ogsaa hvile paa en anden svensk Ko, der blev syg hos Hr. Larsen, og som han lod slagte efter en halv Snes Dage; men der har ikke været Lejlighed til at undersøge Lungerne af den.

Af Kreaturer, som særlig havde været udsatte for Smitte, vare de 4 svenske ovennævnte Køer paa Aagesholm samt de 5 Køer i Larsens Stald, som havde staaet sammen med de 2 slagtede, hvilke strax vare blevne henflyttede til Landbohøjskolen, samt 1 Ko i en Stald paa Vesterbro, som ikke viste sig rigtig raske. Efter Indstilling fra Veterinærhygiens blev disse 10 Køer dræbte den 9de og 10de Marts. Ved Obduktionen af disse viste der sig hos den ene af de Køer fra Larsens Stald, som havde staaet ved Siden af de 2, som vare slagtede den 28de Februar, saadanne Forandringer i den

ene Lunge, at det af samme fremgik, at den havde været smittet af Lungesyge. De andre 4 frembøde intet Tegn paa at være smittede.

Af de 4 Køer paa Aagesholm, som bleve dræbte den 10de Marts, viste den ene nogle ældre Forandringer i den højre Lunge og omkring dette Parti en frisk Betændelse af det interlobulære Bindevæv, som gjorde det højst sandsynligt, at den havde været smittet af Lungesyge og nu var angreben af denne i et begyndende Stadium.

Da man herefter kunde have Haab om, at Smitten ikke havde udbredt sig videre i Besætningen paa Aagesholm, som nu efter Nedslagningen bestod af 55 Stykker, og da Gaarden ligger isoleret, betydelig fjernet fra andre Gaarde, blev der af Veterinærhygiens ikke gjort Indstilling om at lade Besætningen nedslaa; men den forblev vedvarende under offentlig Tilsyn ligesom alle de andre Besætninger, til hvilke der var kommet Kreaturer fra Larsens Stald. Sundhedstilstanden vedblev ogsaa overalt at være god paa alle disse Steder. Først henad Slutningen af Maj Maaned viste 2 Køer sig syge paa Aagesholm med stærkt udtalt Brystliden. Disse Køer bleve efter Indstilling fra Veterinærhygiens slagtede den 3die Juni.

Hos den ene af disse fandtes i den øverste Del af den venstre Lunge et Parti af 6 Tommer i Diameter fast at føle paa; ved Gjennemføringen af samme frembød Snitfladen et marmoreret Udseende, idet det interlobulære Bindevæv var stærkt udvidet af et Exsudat af c. 6 Liniers Tykkelse, i Midten temmelig haardt at føle paa, ligesom seneagtigt, længere ude lidt blødere og af en noget mindre Tykkelse, og her fandtes de lymfatiske Kar tydeligen betændte, udvidede og indeholdende en gulig, geleagtig Masse. Lungelapperne vare røde, i Midten lysere, henimod Periferien mørkere, sammentrykkede (atelektatiske); det Hele frembød et karakteristisk Billede af Forandringerne i Lungen ved den ondartede Lungesyge. Den Tid, i hvilken Sygdommen har været tilstede, kunde ansættes til 3 à 4

Maaneder, hvad ogsaa passede til den Tid, paa hvilken Smitte maa have fundet Sted.

Den anden Ko viste sig ved Slagtningen at have lidt af en Tuberkulose.

Da det Haab, som man havde næret om, at Lungesyggen ikke skulde have udbredt sig videre i Besætningen, var glippet, og det var at befrygte, at flere Individuer kunde være blevne smittede, bestemte Ministeriet, at hele Besætningen (53 Stykker) skulde dræbes efter forudgaaet lovlig Taxation, hvilket fandt Sted den 20—23 Juni.

Ved Obduktionen fandtes:

Hos en Ko i højre Lunge bageste Del et Parti af et Eggs Størrelse fast at føle paa; Lungehinden var paa dette Sted forthykket; ved Gjennemskæringen viste det interlobulære Bindevæv sig hvildlig forthykket til c. 3 Liniers Gjennemsnit, Lungelapperne afblegede og noget infiltrerede med Tuberkler, i et Parti af en lille Valnøds Størrelse opløst, bestaaende af mortificeret Væv, der var begyndt at løsne sig fra de omliggende Dele.

Hos en Ko fandtes bagtil og nedad i højre Lunge en Svulst af en Valnøds Størrelse med udvidede Bronkiegrene indeholdende en geleagtig Masse, og uden omkring denne det interlobulære Bindevæv forthykket og betændt, Lungelapperne tildels komprimerede, og i nogle af disse fandtes Vævet henfaldet og tildels opløst (Sekvesterdannelse).

Hos en tredje Ko fandtes bagtil i højre Lunge henimod den øverste Rand et Parti af en Valnøds Størrelse med frisk Betændelse af det interlobulære Bindevæv, med Udsvedning i samme af en gulig, serøs Vædske, Lungehinden paa Svulstens Overflade forthykket, og under denne et lignende Eksudat som mellem Lungelapperne.

Hos en fjerde Ko fandtes i den bageste nederste Del af venstre Lunge et Parti af Lungen forhærdet, og i samme 2 Sække af en Valnøds Størrelse, indeholdende en blød Masse af en smudsig, graalig Farve med henfaldende Vævdele.

De omtalte Forandringer hos de nævnte 4 Røer tyde paa, at disse havde været inficerede af Smitte; men Betændelsen har kun været ringe eller er standset uden at antage nogen større Udbredning. Hos enkelte af dem vilde Sygdomsprocessen maaske have gjort videre Fremskridt og bevirket en større Udbredning af Sygdommen i Besætningen. De andre Røer befandtes frie for Lungesyge.

Alle de Besætninger, i hvilke der var blevet indlemmet Kreaturer, som vare komne fra Larsens Stald, og som af den Grund vare satte under offentligt Tilsyn, forbleve sunde, hvorfor det offentlige Tilsyn blev hævet, efter c. 5 Maanedes Forløb.

Man vil af det Foregaaende have seet, at Lungesygen i disse 3 sidste Udbrud først har viist sig hos svenske Kreaturer, og Ministeriet forbød derfor strax efter det sidste forekommende Udbrud Indførsel af Kvæg fra Sverrig.

Det er ikke lykkes ved de i Anledning af Lungesygens Fremkomst optagne Forhør at faa oplyst, fra hvilke Steder i Sverrig de paagjældende Dyr ere komne, ligesom de Undersøgelser, som den svenske Regjering har ladet foretage, navnlig i Omegnen af Brigstad og i Slaane, heller ikke have ledet til at paavise Sygdommens Tilstedeværelse. Da Sygdommen var udbrudt i Holbæk, sendte den svenske Regjering Professor Lindqvist hertil, og han havde Lejlighed til at undersøge en Del af de angrebne Dyrs Lunger og var ogsaa tilstede i Holbæk ved Nedslagningen den 29de Decbr. af en Tyr og en Ko, hvilke imidlertid viste sig frie for Lungesyge. Da Sygdommen atter viste sig her i Marts, var han atter her som Medlem af en Kommission af svenske og danske Delegerede, der som Følge af Lungesygens Forekomst forhandlede om fælles Foranstaltninger imod smitsomme Sygdomme.

Det blev ved denne Lejlighed vedtaget af den svenske og danske Regjering, at han og jeg i Forening skulde foretage en Rejse til Steder i Thyfland, hvor den ondartede Lungesyge herskede, og vi havde paa denne Rejse, som blev foretaget i

Maj Waaned, rig Lejlighed til at iagttage samme i Kongeriget Sachsen og i Omegnen af Merseburg og Magdeburg paa nogle store Sukkerfabrikker. Jeg er derved hyderligere, om slikt var muligt, bleven bestyrket i min Overbevisning, at det er den ondartede Lungesyge, som har hersket her, og Professor Lindqvist deler den samme Anskuelse, navnlig hvad Udbruddet i Solbæk angaaer, hvilket han havde bedst Lejlighed til at undersøge.

Det vil være bekendt, at der har været udtalt Tvivl, om det virkelig var den ondartede Lungesyge, som har viist sig her, navnlig de 2 sidste Gange, og der er blevet anført forskjellige Grunde til Støtte herfor. Det er blevet paastaet, at Lungesygen som en ondartet, smitsom Sygdom optræder med stor Hæftighed, griber hurtig om sig og viser en langt større Dødelighed, end Tilfældet her har været. Dette er aldeles fejlt; det, som karakteriserer Lungesygen, er netop dens langsomme, snigende Forløb, saa den ofte først opdages, naar den allerede har grebet stærkt om sig i en Besætning, og i saadanne Tilfælde kan Dødeligheden blive stor; men det hænder lige saa ofte, at kun enkelte Individuer angribes i en Besætning, og man kan i en saadan Besætning træffe Dyr, som tilspindelende aldeles ikke have været syge, og som dog, naar de senere slagtes, vise, at de have haft Sygdommen. Dette er navnlig Tilfældet med Stude, der angribes i en langt mildere Grad end Køer. Opdages Sygdommen nogenlunde tidlig i en Besætning, lykkes det heller ikke saa sjældent at standse Sygdommens Udbredelse ved at slagte de Dyr, som efterhaanden vise sig syge. Herpaa beroer navnlig en af de Foranstaltninger, som for Djeblikket ere benyttede i Tyskland imod Sygdommens Omfiggriben, og man har ogsaa ved denne Fremgangsmaade i høj Grad bedret Tilstanden i Holland. Naar man gjennemgaaer de detaillerede Uddrag af Indberetningerne til den preussiske Regjering om Sygdommen (s. „Mittheilungen aus der thierarzlischen Praxis im Preussischen Staate“ „Jahresbericht der Königl. technischen Deputation für das Veterinairwesen über die Verbreitung ansteckender

Krankheiten“) for de senere Aar, vil man faa et ganske andet Syn paa Sygdommens Udbredelse og Mortalitetsforhold, end hvad der fremgaaer af Beskrivelser i adskillige Haandbøger, hvor enkelte meget ondartede og akute Tilfælde ofte ere lagte til Grund for Beskrivelsen.

Det er dernæst blevet h'tret, at Forandringerne i Lungerne ved den ondartede Lungesyge ikke ere karakteristiske for denne, men ogsaa kunne vise sig ved en almindelig Lungebetændelse, Dette strider aldeles imod, hvad alle Veterinærer, som have faaet Lejlighed til grundigere at studere denne Sygdom, paaftaa. Der er kun en Sygdom, hvor der kan vise sig en noget lignende marmoreret Forandring i Lungerne. Dette er ved den Lungebetændelse, som opstaaer af en traumatisk Aarsag, naar spidse Legemer, som Koen kan have faaet ned i Maven, fra denne trænger gjennem Lungen ind til Hjertet, og der er dog her den Forskjel, at man her ikke finder Betændelsen ligesom udgaaende fra et Centrum, hvorfra den taber sig udad imod Periferien. Betændelsen er her ensartet i hele sin Udstrækning.

Der er ligeledes blevet sagt, at man skulde have ventet med at erklære Sygdommen for ondartet Lungesyge, indtil man fik en nøjagtig Erfaring for, at den greb videre om sig i Besætningen, altsaa viste sig smitsom. Jeg troer ikke, at Rogen vilde have fulgt denne Fremgangsmaade og paataget sig Ansvar for samme, naar det, da Sygdommen først opdagedes, viste sig, at allerede flere Dyr vare angrebne, og Sektionen tilstrækkelig bestemt godtgjorde Lungesygens Tilstedeværelse. Det var Bedkommendes Pligt under disse Forhold saa hurtigt som muligt at iværksætte de ved Loven befalede Foranstaltninger og derved snarest muligt at sørge for at faa hævet de hæmmende Foranstaltninger, som det var nødvendigt at paalægge den frie Handel.

Endelig har man troet at finde et Bevis deri, at Sygdommen ikke er bleven funden i Sverrig, hvorfra vi antage at have faaet den. Man vil imidlertid af, hvad der allerede er

anført, se, at Sygdommen godt kan være tilstede i Sverrig, uagtet det hidtil ikke er lykkedes Dyrlægerne at opdage, hvor det er. Den kan ubemærket snige sig om i mindre Besætninger for Exempel i Smaaland, hvorfra de Kreaturer ere komne, som de sidste Gange efter vor Formening have bragt Sygdommen hertil.

Der har desuden været Lejlighed til at sammenligne de syge Lunger af angrebne Dyr hos os med Præparater fra Udlandet, dels med nogle Stykker, som jeg har medbragt fra Tyskland, dels med nogle friske Stykker Lunger, som Korpsdyrlæge Westring for 14 Dage siden var saa heldig at kunne erhverve og samme Dag, Dyrene vare slagtede, bringe hertil. En stor Del Dyrlæger har seet disse og fundet Ligheden fuldstændig. Ligeledes har Professor Jone fra Dresden i Sommer seet de af os opbevarede syge Lungedele og erklæret, at de utvivlsomt hidrørte fra Dyr med Lungesyge.

Vi have havt det Held i Modsætning til de tidligere Udbrud (1848 paa Faurholm og Ladegaardsmøllen, 1861 paa Thystringgaard, 1862 paa Bisbyhedegaard) at opdage Sygdommen i sin Begyndelse, inden Smitten fik Tid til væsentlig at udbrede sig, og vi ville haabe, at de iværksatte Foranstaltninger ogsaa have været istand til at undertrykke Sygdommen, efter som der til Dato ikke har viist sig noget mistænkeligt Sygdomstilfælde.

Blandt de mange Ulemper, som Sygdommen har medført, ere, foruden den langvarige, nu hævede Afspærring af Sjælland, endnu tilbage Indførselsforbudet mod Kvæg fra Sverrig og et lignende fra Tyskland mod Kvæg fra Danmark. Da vi, som ovenfor anført, endnu ikke kunne være ganske sikre for, at Lungesygen, trods det at den hidtil ikke er bleven paaviist i Sverrig, endnu kan ligge skjult der, og vi saaledes kunne faa Sygdommen tilført paany ved Kvæg, der var smittet, eller ved Rekonvalescenter efter Sygdommen, troer jeg, at vi skulle være meget forsigtige med at hæve Indførselsforbuddet mod svenskt Kvæg. Saalænge Tyskland ikke hæver Forbuddet mod

Indførsel herfra, vil der ikke være Mangel paa Kvæg her i Landet til at komplettere og besætte Brænderistaldene; der vil vel endog snarere være mere, end vi selv ville kunne overkomme at fæde til Export. Jeg skulde meget ønske, at det ærede Selskab her vilde høre sig om dette Spørgsmaal. Der gaaer i det Hele for Tiden i hele Europa en stærk Strømning for ved Sikringsforanstaltninger at bevare vedkommende Lands Kvægbestand imod Invasion af smitsomme Sygdomme. En Afspærring er i saa Henseende det sikreste Middel, og Danmark synes let at kunne iværksætte en saadan eller i det Mindste kun tillade Import af fremmed Kvæg, naar det underkastes en virkelig sikrende Karantæne.

Hertil knyttede sig følgende Diskussion:

Korpsdyrlæge Westring. Den ærede Foredragsholder nævnte, at der herhjemme har været rejst Tvivl om Diagnosen Rigtighed. Det vide vi vistnok alle, og vi vide ogsaa, at det især har været gjort gjældende, at den ikke smittede nok til at være den ondartede Lungesyge; men dette, at ville opstille Smitteevnen som et Diagnostikon, gaaer i det Hele næppe an og særlig ikke overfor denne Syge.

Taleren skal i saa Henseende minde om, hvor hæftig der har været stridt om denne Sygdoms Smitsomhed i det Hele taget; hvorledes Mænd som Dieterich Sid, Hüzarb, d'Arboval, Didry, Lesfona Ferguson, Youat, Mænd, som alle have haft meget med denne Sygdom at gøre, og hvis Navne have en særdeles Bægt i slike Spørgsmaal, have stræbt at bevise dens Ikkesmitsomhed, naturligvis fordi de vare overbeviste om, at den ikke kunde smitte; hvorledes endog Delafond og Hertwig i lang Tid vare Antikontagionister, indtil ganske bestemte Erfaringer belærte dem om det modsatte og bragte dem over i Kontagionisternes Lejr.

Taleren skal minde om, hvorledes Litteraturen vrimler af Tilfælde, ved hvilke Sygen er optraadt med lige saa liden Smitsomhed som i de senere Tilfælde herhjemme; deriblandt skal han kun udhæve et af mange, som findes samlede i Delafonds udmærkede Værk om denne Sygdom, nemlig et, som findes beskrevet Pag. 156; det viser, hvorledes en Kultivator i Bellozona i Seine inferior fik en Ko fra en smittet Besætning; denne Ko blev 8 Dage efter, at den var indsat i Besætningen, angreben af Drens ondartede Lungesyge, men kom sig; kort Tid efter udbrød Sygdommen hos 2 andre Dyr af Besætningen, og de døde af den;

men ikke flere af de 26 Stk. Kvæg i samme Stald viste noget Tegn paa Sygdommen.

Taleren skal tillige minde om det slaaende Exempel, han for 8 Aar siden fremdrog i dette Selskab, og som findes beskrevet i the Veterinarian for 1870 Pag. 767; der meddeles, hvorledes en Tyr blev tilført en Besætning paa 27 Hoveder og 2 Maaneder efter viste sig saa syg af Dyrens ondartede Lungesyge, at den maatte slagtes og hele Kadaveret nedgraves, og at dog ikke et eneste Dyr af Besætningen senere viste Tegn paa at være blevet smittet.

Endelig skal Taleren minde om, at denne Sygdom forholder sig paa en ganske egen Maade overfor Podning. Man veed jo ikke engang, om den kan podes eller ikke; og det er ikke, fordi der ikke har været gjort Forsøg dermed; tværtimod har der været gjort flere Forsøg dermed end med nogen anden Sygdom, men han tør nok sige, at i mindst de 999 Tilfælde af 1000 har Podningen ikke givet nogen Affektion af Lungerne.

Men med Alt det troer Taleren, at Ingen ret vil være med til at opstille Smitteevnen som et Diagnostikon i denne Sygdom; han troer endogsaa, at der ikke let kunde foreslaas et uheldigere.

Det, hvorfor Taleren dog især har udbedet sig Ordet, er for at fremsætte nogle almindelige Betragtninger, ved hvilke han imidlertid ikke prætenderer at komme med noget Nyt; tværtimod er det Betragtninger, som han allerede tidligere flere Gange har fremsat, og navnlig her i dette Selskab for 8 Aar siden, da der var overdraget ham den Ære at slaa Alarm angaaende denne Syge, men som han føler sig forpligtet til at komme frem med, saa ofte der gives Lejlighed dertil, fordi han mener, at det er deres Pligt, der som han bestjærtige sig med denne Sag, altid at bidrage deres til at lede Opinionen i den Retning, de maa anse for den rigtige.

Under sædvanlige Forhold: naar man undtager Krigstidene, er denne Syge altid bleven spredt fra Land til Land, fra Provins til Provins ved Omsætning af Kvæg. Det vil man finde, naar man studerer dens Historie fra Begyndelsen af den Tid, da den viste sig et bestemt Sted; og det er altid fra den Tid, man skal søge Oplysning om den, thi er den først bleven mere udbredt i et Land, er det umuligt at følge dens Gang.

Vi se da, at den f. Ex. i Frankrig i Begyndelsen af Fyrerne ikke fandtes i hele det nordøstlige Frankrig, i Limonstin, l'Auvergne, Vendè, Bretagne og Normandiet, Provinser, hvor de især beslitte sig paa Opdræt, og at den først optraadte her, efter at de havde begyndt at indføre Kvæg til Krydsning.

I Belgien, hvortil Sygen kom i 1834, og hvor den iøvrigt

spredte sig med stor Hurtighed, kunde Verhegen dog vise, hvorledes den i 1837 ikke fandtes i hele Landsbyer, der laa i Sogne, som hærgedes meget stærkt af Sygen; han nævner blandt andre en By: Sint Dufs Brook i Nærheden af Waterloo, som holdt sig rent fri for Sygen, skjønt Staldene der vare usle og de hygiejniske Forhold i det hele saa ugunstige som vel muligt; men Beboerne her tillagde selv deres Kvæg og indførte intet i deres Besætninger.

I England var Sygen ukjendt indtil Slutningen af 1841 eller Begyndelsen af 1842; kort efter at Forbudet mod Indførsel af Kvæg var hævet, havde de Sygen i Landet, og allerede 1843 var den spredt over hele Stor-Britanien.

Taleren skal her bemærke, at Sygen selvfølgelig altid eller dog i det langt overvejende Antal af Tilfælde indføres fra et Sted eller et Land, hvor dens Tilværelse er lidet kjendt eller helt benægtes; det ligger i Sagens Natur; thi er det først aabenbart, at Sygen er der, saa lukker man dog gjerne sin Dør for Import af Kvæg fra dette Land, eller er dog saa forsigtig overfor den, at den næppe kan volde synderlig Skade.

Naar Sygen først er kommen ind i et Land, er det især 3 Forhold, som have bidraget til dens Spredning, nemlig: 1, Tvivl om Diagnosens Rigtighed, 2, Tvivl om Sygdommens Smitsomhed og 3, Tro paa dens Selvavl.

Diagnosens Rigtighed har været bestridt overalt, hvor denne Syge er opiraadt, Taleren skal kun nævne, at i 1843 maatte Swell i London skaffe sig Tegninger af de sygelige Processer i Lungerne fra Fuchs i Tyskland og lægge dem frem ved Siden af de sygelig forandrede Lunger af de i England angrebne Dyr, før man vilde gaa ind paa, at „the new disease“ virkelig var Drens ondartede Lungesyge.

Tvivl om Sygdommens Smitsomhed, ja den maa altid komme frem overfor denne Syge, hvis Smittegang er underfundig som ingen anden kjendt Smitte hos Dyrene; den kan være saa lunefuld, snart smitte næsten alle Dyr, der udsættes for den, snart, idetmindste tilsyneladende, skaane næsten alle, at det ofte kan være overmaade vanskeligt at konstatere den selv i Sygens Begyndelse, og har den først faaet større Udbredning, saa er det lige frem umuligt at spore Smitteens Gang. Taleren skal her blot erindre om, at Sygdommen kan forekomme hos Dyret i saa mild en Grad, at det slet ikke kan opdages, at det er sygt, at den kan forløbe saaledes, at den end ikke efterlader det ringeste Spor, og at et saaledes angrebet Dyr dog kan brede Smitte; det vil da forstaaes, hvor let man kan komme til at tvivle om dens Smitteevne.

De samme Forhold vække naturligvis Tanken om dens Selv-

avl, og der har ogsaa allevegne, hvor Sygen har vundet nogen Udbredning, hævet sig Stemmer for den. Taleren skal i saa Henseende kun minde om, at for 8 Aar siden søgte Docent Bay her i Selskabet at hævde, at den mulig kunde fremavles hos Malkekvæg som en Følge af Overbeholdelsen af dets Lunger.

Det kan maasse klinge doktrinært, og dog frygter Taleren ikke for at udtale som sin Overbevisning, at dens Selvaavl er utænkkelig; han tør vel næsten sige, at alle Sagtyndige ere enige om, at Smitten i denne Sygdom er et ægte Contagium α : et organiseret, levende Væsen, og Tanken om, at dette skulde kunne fremstaa som Følge af allehaande eller et enkelt for Dyret skadeligt hygiejnisk Forhold med Undtagelse af selve Smitten, maatte nødvendig forudsætte en Skabelse af denne, en Selvaavl, som jo hele Nutidens Videnskab paa dette Omraade afgjort taler imod; der har jo forøvrigt, som bekendt, især i Tyskland været anstillet meget omfattende Forsøg paa at fremkalde dens Selvaavl, idet de angivne skadelige Forhold ere bragte i Anvendelse i et Omfang, der gaaer langt ud over det, de nogensinde naa i det daglige Liv, og det er aldrig lykkedes at fremkalde Sygdommen derved. Alligevel gaaer Tanken om dens Selvaavl altid igjen og vil vedblive at gaa igjen, saalænge Sygdommen viser sig.

Men disse tre Faktorer, Tvivlen om Diagnosens Rigtighed, Tvivlen om Sygdommens Smitteform og Tanken om dens Selvaavl, ville altid være Grundarsagen til Sygens Spredning i et Land, fordi de nødvendig maa hæmme de Forholdsregler imod Sygdommen, som ene have viist sig istand til at sætte den Stranker eller udrydde den. Det vilde jo nemlig være Konstens at nedslaa og affpærre samt foretage alle de Forebyggingsarbejder, som Loven paabyder for at hindre Smittens Udbredelse, naar Sygdommen skulde kunne komme af anden Aarsag end Smitte.

Det ligger nær i Djebløkket at opkaste det Spørgsmaal: Er der Fare for Danmark? Ja, det er der visselig, dersom vi ville indføre Kvæg; men er det da nødvendigt for os at indføre Kvæg? Taleren troer det ikke; at indføre Kvæg fra Sverrig anseer han slet ikke for nødvendigt for os, men derom ville maasse andre udtale sig, som kunne have en bedre begrundet Mening derom end han. Og at indføre Kvæg til Krydsning, ja det er jo ofte fra forskjellige Sider blevet fremhævet som en Nødvendighed eller dog idetmindste som noget meget ønskeligt for os. Heri er Taleren nu for det Første ikke ganske enig, men dernæst staaer det for ham som utvivlsomt, at den Nytte, vi kunne have af Krydsning, er for dyrt betalt, naar vi skulle være udsatte for at saa Drens ondeartede Lungesygge ind derved. Taleren har i det lille Skrift, han for et Aarstid siden udgav om denne Syge, opstillet en Beregning,

hvorefter det direkte Tab, Danmark vilde have ved at faa denne Syge i Landet, som f. Ex. Tyskland har den, maa anslaaes til mindst 2 Millioner Kroner aarlig, naar han regner med 1 % Afgang aarlig som Følge af Sygen, og han troer dog, han vilde komme Sandheden nærmere, naar han regnede med 8 % Afgang; og dog tør han antage, at det direkte Tab ved denne Syge langt fra er det største.

Da Taleren i 1880 talte med Driftsbestyrer Fenger i Anledning af Lungefygen paa Dalumgaard, ytrede denne: „det har hele Vinteren været mig paafaldende, at vi iaar havde faa ringe Udbytte af vore Kreaturer; Studene have arbejdet daarlig, og de have trivedes usædvanlig slet.“

Se deri ligger vistnok den største Ulykke ved denne Syge; den dræber kun faa, gjør maaske næppe engang ret mange synlig syge, men den forringer Udbyttet, idet faa mange Dyr blive uproduktive som Følge af den. Og hvad det vil sige for en Landmand, at hans Besætning bliver uproduktiv, ja det behøver Taleren næppe at udtale sig nærmere om i denne Forsamling.

Talerens Hensigt har iaften, som tidligere, kun været at bidrage sit til at lede Opinionen i den Retning, han maa anse for den rigtige, og det gjør han, hvor han kan finde Lejlighed dertil, fordi han mener, at er det nogensinde nødvendigt, at Autoriteterne, som skulle stride ind imod en smitsom Sygdom, støttes af den offentlige Mening, saa er det overfor en Syge som denne, idet dens Mildhed saa let leder Tanken hen paa, at det dog næppe kan være nødvendigt at gaa saa strengt frem imod den, som det i Virkeligheden er.

Saa længe vore Autoriteter staa fast overfor den, er der næppe nogen Fare, selv om den skulde blive indført engang imellem — hvad Taleren dog naturligvis mener, at vi helst skulde lade rent være med — men kommer der først Tvivl og Bakken hos dem, saa bliver Sygen let Herre, og det er det, Taleren kunde ønske, at Opinionen skulde hjælpe til at forebygge.

Professor Bagge besøgte paa sin Rejse til Udlandet Hamborg for at erfare, om der i denne By var ondartet Lungefyge. Man var imidlertid paa denne Tid fri for den, men naar den indfandt sig, sagde Stadsdyrlæge Professor Röhne, benyttede man den samme Fremgangsmaade, som man benytter i Danmark, nemlig Nedslagning af hele Besætningen, og man kunde gjøre det, fordi Besætningerne i Reglen ikke tælle mere end en Snes Køer. Kommer man derimod til at staa lige over for store Besætninger som paa Sukkerfabrikkerne i Tyskland, hvor der kan være 200 til 300 Kreaturer, kan der ikke være Tale om at anvende en saadan Fremgangsmaade; der maa man da finde sig i at modarbejde Sygdommen ved

at dræbe de Dyr, der vise sig syge. Afgangen af Kreaturer erstattes der i Reglen ved Indkjøb af Dyr fra Bayern, og da Sygdommen er udbredt der, føre de der indkjøbte Dyr i Reglen Smitten med sig. Gaaer man ind i en Stald, seer man som oftest, at mange Kreaturer have mistet Halerne, hvortil Grunden er, at man har indpodet paa Halen, i hvilken der da er gaaet Betændelse, og man har maattet amputere den. I Sachsen saa Taleren dette Foraar en Besætning, i hvilken der var indført 2 Køer fra Bayern. Besætningen fik ondartet Lungesyge, men de to Køer stode og fejlede intet, og dog var det utvivlsomt, at disse to Køer havde bragt Sygdommen ind. Der foreligger ogsaa Erfaring for, at der har været ondartet Lungesyge hos Besætninger, uden at man har vidst noget af det; det er nemlig først opdaget, da man har slaget Dyrene. Man seer altsaa heraf, hvor mild denne Sygdom kan forløbe, og det kan saaledes godt være muligt, at Sygdommen kan være skjult tilstede i Sverrig, og det saa meget lettere, som Dyrslægerne der ikke kjender den, eftersom Sygdommen ikke har været der i fremtrædende Grad i mange Aar. Følgen deraf er, at vi meget let kunne have faaet den bragt her ind i Landet. For Djeblikket ere vi afspærrede fra hele Ydverdenen. Som bekjendt har Ministeriet i flere Tilfælde givet Dispensation fra det udstedte Forbud mod Indførsel af Kvæg, men Taleren troer, at Ministeriet ikke mere vil gjøre det. Eigensom vi have afspærret os fra Sverrig, burde vi ogsaa vedvarende afspærre os fra Tyssland og England; og skulde vi trænge til Indførsel af enkelte Dyr, maa vi ogsaa forlange en virkelig effektiv Karantæne, en Karantæne paa 6 å 7 Maaneder. Om vi virkelig skulle trænge til svenskt Kvæg, skal Taleren ikke kunne sige, derom ønsker han at høre Sagkyndiges Udtalelser, men saa længe Tyssland har lukket for os, er det næppe nødvendigt at indføre Kvæg fra Sverrig. Naar derimod det Djeblik kommer, at Tysserne atter lulle op for os, faaer det hele maaste et andet Udseende. For Djeblikket skulle vi være bange for at indføre fremmed Kvæg i vore Besætninger.

Gartner Wendt antager, at der i Sverrig er en Del Kvalsalvere. For nogle Aar siden udvandrede en ung Bonde fra den Egn, Talerern boer paa, til Smaaland og gav sig til at være Dyrslæge uden at have Udkomst dertil, og han driver vistnok denne Forretning endnu. Naar saadant kan finde Sted, kan man let begribe, at smitsomme Sygdomme kunne snige sig omkring i Besætningerne, uden at det kommer for Autoriteternes Øren.

Profesor Bagge. Sverrig er meget foagt forsynet med Dyrslæger; paa de magre Egne er der en Afstand af fra 3 til 6 Mil mellem hver Dyrslæge. Sverrig har imidlertid en meget dygtig Dyrslægestand, og Taleren behøver i den Henseende blot at

minde om, at alle Veterinærer, som ansattes i Statens Tjeneste, skulle være Studenter. Disſes Antal er imidlertid for Djebliffet kun ringe, og de kjende derfor naturligvis langtfra Sundhedstilstanden i de store Distrikter, de have med at gjøre, hvoraf Følgen aabenbart er, at der findes en Masse Kvakfaldere, og det kan nok være Grunden til, at man ikke træffer paa den ondartede Lungesyge, da man jo veed, at den kan forløbe overordentlig mildt, og man ikke undersøger de Individuer, som dø i de smaa Besætninger. Det Sted, hvor man iøvrigt skulde søge efter Sygdommen, er i Slagterierne, men det ligger ikke for Dyrlægerne at gjøre det, og derfor ville de ikke let træffe paa den. Skulde Sygdommen derimod indtræffe i en større Besætning og gjøre stor Skade og forarsage mange Dødsfald, vilde man nok anstrænge sig for at lære Sygdommen at kjende.

Dr. med., Lektor Bang antager, at det med Hensyn til det foreliggende Spørgsmaal har sin Interesse at kaste Blikket hen paa, hvorledes Dyrens ondartede Lungesyge tidligere er optraadt i Sverrig. Man har vistnok i Almindelighed antaget, at Sverrig hidtil har været lige saa forfæaen for denne Sygdom som Danmark, det vil sige, at den kun er optraadt en sjælden Gang med flere Aars Mellemrum, at man da har nedslaaet den enkelte Besætning, som den har angrebet, og at Sagen dermed har været forbi. En saadan Antagelse er imidlertid fejl. Indtil den sidste Tid har Taleren selv næret denne Tro, men ved at undersøge de officielle svenske Indberetninger fra Landskøvdingerne for tidligere Aar har han fundet, at Forholdene virkelig have været ganske forskjellige derfra. Som bekjendt fik vi i 1848 den ondartede Lungesyge indført fra Sverrig, og Ingen vidste dengang, at den herskede derovre; det var mærkeligt nok de danske Veterinærers Diagnose, der paaviste, at den fandtes derovre, og den havde da været i Sverrig i over $\frac{1}{2}$ Aar, idet den nemlig var indført i September 1847 til en Gaard i Halland. Den svenske Dyrlæge havde erklæret, at Sygdommen, hvoraf Dyrene led, ikke var smitsom; den fik derved Tid til at tage fat med Styrke, og der blev slagtet over 100 Kreaturer, før den ondartede Lungesyge erklæredes for at være tilstede. Sygdommen greb mere og mere om sig, og man slap ikke fri for den i fire—fem Aar, i Halland og Kristianstads Lehn. Undertiden troede man, at den var ganske forbi, men den dukkede da op paany efter $\frac{1}{2}$ eller henved 2 Aars Forløb. Efter de officielle Beretninger havde Sygdommen alene i Halland udbredt sig til 109 Gaarde i nogle og 20 Sogne. I de angrebne Besætninger fandtes mellem 1400 og 1500 Dyr; deraf døde eller dræbtes henved 800, medens Resten blev ilive. Man brugte nemlig ikke total Nedslagning, men dræbte kun de

kjendelig syge Dyr, og af de henved 700 Dyr, som saaledes bleve tilbage, maa aabenbart en Del formodes at have havt Sygdommen i en let Grad og have derfor været i Stand til at udbrede Smitte. I Kristiansstads Lehn udbredte Sygdommen sig ikke saa stærkt, men Taleren har ikke kunnet finde tilstrækkelige officielle Oplysninger herom; dog kan man se, at Sygdommen ogsaa der har havt en ikke ubetydelig Magt. — Enkelte Data, som ere af Interesse, skal Taleren endnu tillade sig at fremdrage. Som nævnt indførtes Sygdommen i 1847 til Halland og udbredte sig i de første Aar efterhaanden til 15 forskjellige Sogne, men standsede saa lidt efter lidt, saa at man i Slutningen af 1849 troede at være bleven fri for den, hvorfor de svenske Veterinærer, som vare sendte til Stedet for at have Tilsyn med Sygdommen, sendtes hjem. Denne Ro varede imidlertid ikke ret længe. I Juni 1850 begyndte man at nære Mistanke om, at Sygdommen var tilstede og det i en affides Egn af Halland, hvor den ikke forhen havde viist sig. En Undersøgelse bekræftede Mistankens Rigtighed, og det varede derpaa omtrent 1 Aar, før man igjen blev fri for Sygdommen. I Juni 1851 skulde nogle Dyr, som henstode paa nogle af de Gaarde, hvor Lungesygen var optraadt, sælges ved offentlig Auktion, og uagtet der ikke havde viist sig Sygdom paa disse Steder i de sidste to Aar, fandt man det dog rigtigst at foretage en Prøveslagting for at se, om Kreaturerne vare raske. Resultatet af denne Slagting, som skete i Overværelse af Overdirektør Norling, gav det Resultat, at han erklærede, at de fleste af Dyrene havde Lungerne forstyrrede i den Grad, at de aldrig vilde kunne bruges hverken til strengt Arbejde eller til Avl, at de endnu kunde smitte, og at overhovedet de Dyr, som havde været angrebne af Sygdommen, for hele Livet beholdt et Frø til dette Døde, der naarsomhelst paany turde kunne udvilde sig. — Disse Besætninger bleve derpaa nedslagne. — Alle disse Omstændigheder gjøre det efter Talerens Mening lidt vanskeligt at tro, at den ondartede Lungesyge skulde være aldeles forsvunden fra Sverrig. Rigtignok har man ikke senere hørt noget om, at den skulde være tilstede i disse Egne, men Enhver, der er kjendt med denne Sygdom, maa dog indrømme, at det, hvor underligt det maatte end lyder, dog ikke er saa utroligt, at den endnu kan være tilstede paa et eller andet affides liggende Sted, om end i en overvejende mild Form. Sygdommen har senere viist sig i Sverrig et Par Gange, saaledes i 1856 og 1857 i Staraborgs og Kalmar Lehn blandt nylig indførte engelske Kreaturer, men hver Gang er den bleven standset ved Nedslagning af hele den angrebne Besætning.
